

Nacka tingsrätt
Mark- och miljödomstolen
mmd.nacka.avdelning3@dom.se

NACKA TINGSRÄTT
Avdelning 3

INKOM: 2020-05-15
MÅLNR: M 1167-20
AKTBIL: 17

Yttrande om kompletteringsbehov avseende ansökningshandlingar om tillstånd till uppförande och drift av energianläggning och hamn i Lövsta inom fastigheten Hässelby Villastad 36:1, Stockholms kommun

Mål nr M 1167-20, Avdelning 3

Stockholm Exergi AB har ansökt hos Mark- och miljödomstolen om tillstånd enligt 9 kap. miljöbalken till uppförande och drift av energianläggning och hamn m.m. i Lövsta inom fastigheten Hässelby Villastad 36:1. Länsstyrelsen har beretts möjlighet att lämna synpunkter om ansökningshandlingarna behöver kompletteras.

Länsstyrelsens synpunkter

Vald lokalisering ligger dels inom Östra Mälarens vattenskyddsområde med särskilda skyddsföreskrifter dels inom ett område som sedan länge är känt för särskilt höga föroreningar i mark och vattensediment. Sökt verksamheten innebär därför omfattande och komplexa arbeten inklusive skyddsåtgärder och då särskilt när det gäller sanering av mark- och vattenområden samt i anläggningsfasen.

Länsstyrelsen har delat upp begäran om kompletteringar inom olika områden av sökt verksamhet och därför kan en del av de begärda kompletteringarna delvis överlappa varandra under de olika avsnitten nedan. Kursiv text är förtydliganden till de begärda kompletteringarna. Länsstyrelsen bedömer att Stockholm Exergi AB bör komplettera ansökningshandlingarna enligt följande.

Lokalisering

Fördjupa lokaliseringsutredningen med en jämförelse, från både ekonomiska och miljömässiga grunder, mellan valt alternativ och de förkastade alternativa lokaliseringarna Norvik i Nynäshamn och Igelstaverken i Södertälje. Dessutom bör utredningen belysa alternativens för- och nackdelar för utsatthet och sårbarhet för klimatförändringar eller andra yttre händelser samt påverkan på andra viktiga samhällsfunktioner som t.ex. vattenreningsverk. Även för- och nackdelar i fartygsstorlek och därmed antalet fartyg som kommer trafikera de olika alternativen bör tas i beaktande i den fördjupade utredningen. *Den planerade verksamheten är omfattande och ska som det får förmodas finnas under en lång tid framöver. Mälaren är samtidigt en mycket viktig dricksvattenresurs för storstadsområdet Stockholm både idag och för framtiden och som därför behöver skyddas ur ett långsiktigt perspektiv.*

Datum
2020-05-15

Beteckning
551-14726-2020

Verksamhetskoder

Ange vilka tillstånds- och anmälningspliktiga verksamhetskoder ansökan omfattar enligt miljöprövningsförordningen (2013:251).

Östra Mälarens Vattenskyddsområdet

Tydliggör hur planerad verksamhet kan uppfylla samtliga skyddsföreskrifter för Östra Mälarens vattenskyddsområde, både vid anläggandet och drift. *Skyddsföreskrifterna för Östra Mälarens vattenskyddsområde ska utgöra underlag till såväl miljökonsekvensbeskrivningen som övriga ansökningshandlingar. Länsstyrelsen vill påpeka att beskrivningen i avsnitt 8.5 i miljökonsekvensbeskrivningen inte är helt korrekt eller fullständig. För industriell verksamhet i primär zon gäller att den inte får etableras om det kan medföra risk för vattenförorening. Det finns även fler föreskrifter än de som lyfts i avsnittet som är aktuella för sökt verksamhet.*

Komplettera med ett bättre underlag för att visa hur spridning av föroreningar inom vattenskyddsområdet ska förhindras. *I ansökan anges att verksamheten behöver utformas och bedrivs så att det inte uppkommer någon risk för vattenförorening som kan påverka dricksvattenförsörjningen. Enligt skyddsföreskrifterna får spridning av förorenande ämnen till yt- och grundvatten inom vattenskyddsområdet inte ske. Det räcker alltså inte med att utspädningseffekten hindrar en förorening från att nå råvattenintaget.*

Motivera bedömningen att endast massor med föroreningshalt i klass 4–5 ska behandlas som förorenade massor. Redogör hur avgränsningen har gjorts och visa att de massor som avses att återanvändas är tillräckligt rena. *Inom vattenskyddsområdet får markutfyllnad endast ske med rena massor som inte kan medföra vattenförorening. Klargör även vad det är för massor som planeras att omdisponeras i vatten och vilka skyddsåtgärder som ska vidtas i det arbetet.*

Komplettera med en mer omfattande redogörelse för hur bästa möjliga teknik ska användas för att undvika sedimentsspridning inom vattenskyddsområdet. *Som skyddsåtgärder vid muddring anges att miljöskopa ska användas och att muddringen ska utföras ”så försiktigt som möjligt”. Uppskatta hur stora ytor som bedöms att inte kunna muddras med miljöskopa och vilka skyddsåtgärder som då ska vidtas för att förhindra grumling.*

Redogör för risken och konsekvenserna av att närliggande sediment utanför verksamhetsområdet kan förflytta sig in över muddrade områden. Redogör även för de effekter som en lägre vattennivå i Mälaren till följd av exempelvis klimatförändringar kan få. Potentiellt lägre vattennivåer behöver också vägas in vid dimensionering av fartygsstorlek.

Beskriv tydligare hur de förorenade massorna ska lastas och förvaras på pråmar vid bortforsling samt vilka skyddsåtgärder som ska vidtas. Klargör även vad för slags avfall som kan uppkomma och hur det ska hanteras. *Av ansökan framgår att ”i driftskedet uppkommer olika slags avfall och restprodukter såsom exempelvis aska från förbränningsprocessen”. Enligt skyddsföreskrifterna för*

Datum
2020-05-15

Beteckning
551-14726-2020

vattenskyddsområdet får hantering av avfall inte ske om det kan medföra risk för vattenförorening.

Beskriv tydligare hur schaktning ska genomföras och vilka skyddsåtgärder som ska vidtas för att förhindra att föroreningar sprids i samband med schaktning. *Inom vattenskyddsområdet får mark- och anläggningsarbeten inte ske om det kan medföra risk för vattenförorening.*

Komplettera med en närmare analys och beskrivning av en tillfälligt hög belastning av föroreningar till Mälaren och konsekvenser för dricksvattenproduktionen. *Som argument mot att verksamheten under byggskedet ger upphov till en tillfälligt högre spridning av föroreningar anges att verksamheten totalt sett innebär en lägre belastning av föroreningar till Mälaren. För dricksvattenproduktionen kan en tillfälligt hög belastning vara mer problematisk än en långvarig men jämnare belastning.*

Effekter av klimatförändringar och extremväder behöver utredas närmare. Tydliggör om dagvattendammarnas dimensionering är tillräcklig för att samtidigt omhänderta både kraftiga skyfall och en stor mängd släckvatten. Analysera även effekterna på utsläpp av förorenat dagvatten från dammarna vid höjd vattennivå i Mälaren.

Bedöm konsekvenserna av fartygstransporterna samt även konsekvenserna från den ökningen av fartygstrafik som tillkommer om även aska ska borttransporteras med fartyg. *I avsnitt 9.10 i miljökonsekvensbeskrivningen redogörs för miljökonsekvenser av transporter, dock endast lastbilstransporter.*

Bedöm tillkommande risker utifrån scenariot att transporter kopplat till Förbifart Stockholm och planerad verksamhet överlappar varandra under en period. *Risken för olycka i samband med fartygstransporter har endast analyserats utifrån scenariot att transporter kopplat till Förbifart Stockholm förväntas upphöra innan kraftvärmeverket i Lövsta tas i drift, varför mängden transporter inte bedöms öka mot idag. Det går dock inte att utesluta att projekt Förbifart Stockholm försenas.*

Tydliggör vilka åtgärder som ska vidtas för att minska risken för brand och konsekvenser vid en brand eller olycka i samband med fartygstransporter eller på fartyg i hamn.

Redogör tydligare för vilka konsekvensreducerande åtgärder som kan vidtas för att säkerställa dricksvattenproduktionen i händelse av att ett haveri eller utsläpp sker som påverkar något av råvattenintagen.

Vattenverksamhet

Muddring

Utred möjligheten att använda fler skyddsåtgärder under anläggningsskedet än de som föreslås i ansökan. *Området som ska muddras är kraftigt förorenat och muddringen medför att föroreningarna riskerar att spridas över ett stort område i Mälaren. Enligt 2 kap. 3 § miljöbalken ska bästa möjliga teknik användas vid valet av skyddsåtgärder.*

Datum
2020-05-15

Beteckning
551-14726-2020

Utvärdera mer specifikt om avskärmning av vattenområdet är genomförbart. *I ansökan framförs enbart ett kortfattat resonemang om att djupen är alltför stora i aktuellt vattenområde för att någon form av avskärmning ska fungera. Istället för avskärmning förordas ett funktionskrav utifrån att det föreslagna villkoret är en vanlig villkorstyp vid muddring och refererar till Mark- och miljödomstolens dom 2015-06-16 i mål M 1492-14 och M 6754-13 angående Sjöfartsverkets muddring av farlederna mellan Södertälje, Västerås och Köping i Mälaren. Länsstyrelsen anser att lämpliga skyddsåtgärder ska bedömas från fall till fall utifrån de platspecifika förutsättningarna. Till exempel vid den åberopade farledsmuddringen rör det sig om bottensediment med andra egenskaper och helt andra förutsättningar vad gäller möjlighet till att avskärma arbetsområdena i farlederna. Att vattendjupet i området som ska muddras är stort är inte skäl nog för att avfärda avskärmning som ett alternativ. Avskärmningar i någon mån bör vara genomförbart för hela arbetsområdet. Om möjligt bör avskärmningen gå ner till botten men om skärmen inte når hela vägen ner till botten på de största djupen så bör skärmen ändå medföra minskat vattenutbyte till arbetsområdet och på så vis även minska föroreningsspridningen ut från arbetsområdet.*

Redogör för orsakerna till att inte avskärmning har övervägts vid grundare vattendjup. *Högst föroreningshalter i sedimenten har konstaterats närmast land och bör därför avskäras så långt som möjligt.*

Förtydliga hur det ska säkerställas att bottenytan i muddringsområdet får godtagbara egenskaper efter att muddringen slutförts. Ange även om och hur kontroll av de frilagda bottensedimenten ska utföras för att säkerställa att ingen betydande förorening kvarstår efter att muddringen avslutats. *I den största delen av muddringsområdet lämnas botten utan övertäckning. Den nya frilagda botten består då i huvudsak av lera. Risk finns att den frilagda leran kommer att orsaka grumling i ett långtidsperspektiv under driftskedet av hamnanläggningen. Även om muddringen innebär att de värsta föroreningarna avlägsnas kan föroreningar fortfarande finnas kvar.*

Påverkan av grumling – växter och fisk

Förtydliga varför det inte finns behov av att begränsa grumlande arbeten under perioder med hög ekologisk känslighet. *I ansökan framförs att utförda utredningar beträffande fiskförekomst i muddringsområdet visar att det inte föreligger något behov av att begränsa muddringssäsongen till vissa månader under året. Länsstyrelsen kan inte se att det finns något stöd för detta påstående i de utredningar som bilagts ansökan (E-08 Limnisk naturvärdesinventering och E-09 Fiskinventering eDNA). I handling E-08 Limnisk naturvärdesinventering framförs tydligt att om grumling sprider sig kan den få effekter på såväl bottenvegetation som fisklek i kringliggande områden med högre naturvärden och därför rekommenderas att bygget av hamnanläggningen sker under en period med lägre biologisk och ekologisk känslighet.*

Datum
2020-05-15

Beteckning
551-14726-2020

Bortledning av grundvatten

Förtydliga om grundvatten behöver ledas bort från någon av schakterna och hur detta i så fall ska genomföras. *Kulvertar ska anläggas i området, vilket enligt den tekniska beskrivningen kan innebära att arbeten behöver utföras under grundvattennivån. Det framgår inte i ansökan hur grundvattnet ska hanteras i dessa schakter. Om grundvatten leds bort finns risk för spridning av föroreningar.*

Föroreningar på land och i vatten

Föroreningsspridning på land

Redogör för hur bergschakten för lagringssilos ska utföras, om den riskerar att medföra sprickbildning och skred från deponierna ut i Mälaren samt vilka försiktighetsåtgärder som ska genomföras så att risken minimeras. *Bergschakt kommer att genomföras där ett antal lagringssilos ska anläggas.*

Redogör för om överskottsvatten från avvattningen av icke-förorenade sediment kommer att analyseras med avseende på föroreningsinnehåll samt vilka åtgärder som vidtas om vattnet fortfarande är förorenat efter behandling. *Icke-förorenade sediment ska enligt ansökan avvattnas inom en invallning 600 m norr om det planerade hamnområdet. Det överskottsvatten som uppstår bedöms inte vara förorenat i någon nämnvärd omfattning men ska behandlas genom partikelavskiljning i sedimenteringscontainer.*

Beskriv hur funktion på sikt säkerställs för de skyddsåtgärder som planeras mot inträngning av deponigaser till byggnader från områden under eller intill verksamheten.

Föroreningsspridning i vatten

Redogör för området utanför muddringsområdet som beräknas påverkas av propellerinducerade strömmar och vilka föroreningar som riskerar att spridas vid fartygsanlöp. *Utanför muddringsområdet beräknas en yta av ca 10 000 m² påverkas av propellerinducerade strömmar och Stockholm Exergi antar att cirka 150 kg sediment eroderar per anlöp.*

Redogör för vilken påverkan den ökade fartygstrafiken i området kan ha på föroreningsspridningen till Mälaren från de västra och östra deponierna. *Påverkan på föroreningsspridning från propellerinducerade strömmar har utretts för hamnbassängen. Dock ligger en stor del av fyllnadsmaterialet under vattenlinjen i de västra och östra deponierna och som har hydraulisk kontakt med Mälaren.*

Redogör om det föreligger risk för föroreningsspridning från eventuella kvarlämnade föroreningar på sjöbotten som en följd av pålning genom erosionskydd samt vid anläggandet av intags- och utsläppsledning för bland annat kyl- och dagvatten vid kajen.

Föroreningsspridning från land och grundvatten till recipienten Mälaren

Redovisa en föroreningsspridning från grundvatten till Mälaren inom delområde Energihamnen som utgår från uppmätta föroreningshalter i jord. *Inom delområde*

Datum
2020-05-15

Beteckning
551-14726-2020

Energihamnen har grundvattnet inte undersökts p.g.a. dålig tillrinning av grundvatten. Området är troligen den del inom planerat verksamhetsområde där föroreningsituationen är som värst och genomförd redovisning med uppskattade föroreningshalter från andra områden ger troligen inte en representativ bild av föroreningsituationen.

Redovisa den årliga belastningen för olika ämnen som kommer att spridas från grundvatten till Mälaren.

Risk- och åtgärdsutredningar

Redovisa en riskbedömning som även omfattar miljö- och hälsofarliga ämnen där det för mark saknas generella riktvärden framtagna av Naturvårdsverket eller för grundvatten saknas jämförvärden. *Inom aktuellt område har man historiskt deponerat, hanterat och behandlat många relativt ovanliga miljö- och hälsofarliga ämnen som riskerar att förorena mark, grundvatten, ytvatten och sediment.*

Redovisa en riskvärdering av föreslagna åtgärdsalternativ för efterbehandling av föroreningar. *Naturvårdsverkets utgångspunkter för efterbehandling bör beaktas, där det bland annat framgår att efterbehandlingsåtgärder bör vara av engångskaraktär och inte försvåra eventuell framtida efterbehandling.*

Statusrapport

Tydliggör om risk för föroreningskada föreligger avseende de hälso- och miljöfarliga ämnen som man avser att hantera inom den planerade verksamheten. Om så är fallet ska undersökningar genomföras för att beskriva förekomsten av dessa ämnen i mark- och grundvatten. *Enligt 10 kap. 5 a § miljöbalken ska verksamhetsutövaren vid nedläggning återställa området till det skick som området hade enligt statusrapporten. För att kunna göra detta behöver statusrapporten beskriva vilka miljö- och hälsofarliga ämnen som verksamheten kommer att hantera på området och som riskerar att orsaka en föroreningskada.*

Redogör för om det föreslagna allmänna villkoret även innefattar de beskrivna efterbehandlingsåtgärderna för mark och grundvatten som anges i ansökningshandlingarna. Ge även förslag på särskilda villkor som reglerar efterbehandlingsåtgärder. *I ansökan anges att en anmälan ska inlämnas till tillsynsmyndigheten minst sex veckor innan efterbehandlingsåtgärder påbörjas.*

Utsläpp till vatten och miljö kvalitetsnormer MKN för vatten samt dagvattenhantering

Dagvattenutsläpp

Tydliggör dagvattenutsläppets påverkan på MKN i Mälaren inklusive eventuella effekter av översvämningar på dagvattenreningen. *Då dagvattendammarna ligger i nära anslutning till sjön kan det finnas risk för att dessa översvämmas vid höga nederbördsmängder och högt vattenstånd i Mälaren.*

Datum
2020-05-15

Beteckning
551-14726-2020

Tydliggör föroreningsituationen av PFAS inom verksamhetsområdet och hur den planerade verksamheten, såväl vid anläggandet och driften av anläggningen, kan påverka MKN i Mälaren. Ange även vilka skyddsåtgärder som kan vidtas för att minska risken för påverkan. *Enligt EBH-databasen har det brunnit i området och den befintliga piren har då behandlats med brandskum. Det framgår inte av handlingarna vilken risk det finns för PFAS-ämnen att läcka ut i sjön. PFOS har för MKN gränsvärdet 0,065 ng/l i vattenfasen och det är i många fall redan överskridet i länets ytvatten. På den aktuella platsen är uppmätta halterna i ytvattnet (2018) 5-10 gånger högre än gränsvärdet för MKN (Stockholms stads miljöförvaltning tjänsteutlåtande, dnr 2016-15727, 2019). Sedimenthalterna för PFAS28 i Mälaren var som högst i Görväln (7,9-9,4 µg/kg TS, cirka 60% var PFOS) och Ulvsundasjön.*

Kylvattenutsläpp – påverkan på alger och miljö kvalitetsnormer

Förtydliga hur verksamhetens utsläpp av kylvatten med en temperatur på 40 grader kommer att påverka recipienten. *Mälaren i sin helhet ingår i förteckningen av områden som skyddas av fisk- och musseldirektivet och tillhörande förordning i svensk lagstiftning. Där anges en maximal värmeökning för laxvatten på 1,5 grader C räknat mot intagstemperaturen, med en absolut maximal temperatur i gränsen på blandzonen på 21,5 grader C. Alternativt en maximal värmeökning för övriga vatten på 3 grader C och en maximal värmeökning i gränsen på blandzonen på 28 grader C.*

Tydliggör riskerna med kylvattenanvändningen på alg tillväxten och påverkan på miljö kvalitetsnormer samt om statusen kan försämrats. Ange även vilka åtgärder som kan vidtas för att minska riskerna. Även risken att giftiga ämnen från cyanobakterier kan komma att påverka vattenverkens dricksvattentillverkning bör beaktas. *Beskrivet uttag av kylvatten innebär risker för ökade algblomningar i termisk skiktat sjövattnet på grund av att förflyttningen av kallare bottenvattnet med högre fosforhalter upp till ytan, ovanför gränsskiktet.*

Effekter av muddringsarbeten på lång sikt

Redovisa simuleringar av utspädningar i sjön vid muddringsarbeten av olika ämnen för perioder längre än 30 dagar. *Effekterna av föroreningar är additiva och skulle kunna påverka miljö kvalitetsnormerna för fisk- och musselvattnet.*

Fartygstransporter – olycksrisker och skyddade områden (rödlistad småsvalting)

Olycksrisker

Komplettera med en fullständig analys av riskerna med utsläpp på grund av sjötransporterna. Inkludera även om fartygens storlek har någon betydelse för olycksrisken samt att det blir en betydande ökning av antal fartyg av större dimensioner som ska genom Mälaren.

Datum
2020-05-15

Beteckning
551-14726-2020

Skyddade områden

Analysera miljöeffekter från fartygstransporterna på förekomsten av undervattensväxten Småsvälv (Alisma wahlenbergii). *Det finns flera skyddade områden i Mälaren på grund av förekomsten av undervattensväxten Småsvälv.*

Hamnverksamhet – drift

Ange vilka begränsningar som hamnverksamheten kommer omfattas av samt ge förslag på specifika villkor för hamnverksamheten.

Tydliggör hur stor del av ankommande fartyg som kommer att vara anslutna till landström samt om de kommer att vara anslutna under hela eller endast delar av perioden då fartygen ligger i hamn.

Tydliggör vilka rutiner och åtgärder som kommer att införas så att risken för brand på fartygen kan reduceras då dessa ligger i hamn och lossar. Ange även vilka försiktighetsåtgärder som kan vidtas, om brand uppstår på eller invid fartyg i hamn, så att spridning av föroreningar kan minimeras.

Vilka försiktighetsåtgärder kommer att finnas för att omhänderta läckage och spill i och till vattnet i hamnområdet.

Energianläggningen – drift

Ange drifttid för hetvattenanläggningen som ska utnyttjas som reserv- och spetsanläggning.

Ge förslag på utsläppsvärden till luft för hetvattenanläggningen om flytande biobränsle kommer att nyttjas som bränsle.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av avdelningschef Göran Åström med miljöhandläggare Anders Wasell som föredragande. I beslutet har Maria Sävström, Björn Santesson, Fredric Hellberg, Joakim Tisell Holmbom, Johannes Knulst och Åke Drevenius deltagit.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.